

OSAAVA FARMARI

Eläintauteihin varautuminen

Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Biotalousinstituutti

Eläintauteihin varautuminen

Maiju Kurtti

maiju.kurtti@jamk.fi

17.10.2022

**OSAAVA
FARMARI**

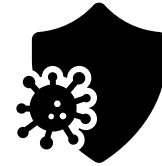
jamk

Eläinten terveys

- Eläimen hyvinvoinnin perustana on sen hyvä terveystilanne
  - Terveysteen vaikuttavia tekijöitä on useita, kuten ravinto, jalostus, hoito ja ympäristö
- Sairastumista voidaan ehkäistä oikealla elinympäristöllä, hyvällä hoidolla, jalostuksella sekä estämällä taudinaiheuttajien leviäminen
- Taudinpurkaus voi aiheuttaa huomattavia kustannuksia tilalle, yhteiskunnalle ja elintarvikeketjulle
  - Vaarantaa eläinten hyvinvoinnin
- Suomessa kaiken kaikkiaan eläintautitilanne on hyvä
  - Sijainti
  - Kylmä ilmasto
  - Eläinten tuominen maahan hyvin säädeltyä

Taudinaiheuttajat ja tautien leviäminen

- Taudinaiheuttajia ovat bakteerit, virukset, loiset, alkueläimet, sienet sekä bakteeri- ja homemyrkyt
- Taudinaiheuttajat voivat siirtyä yksilöiden välillä monella eri tapaa
  - Kosketus
  - Pisarat
  - Eritteet
  - Ihmisen kautta (esim. vaatteiden ja jalkineiden mukana)
  - Biologisten vektoreiden avulla (esim. vertaimevät hyönteiset, linnut, jyrsijät)
  - Mekaanisten tekijöiden kautta (kuljetusvälineistö, työvälineet)
- Taudinaiheuttajat kulkeutuvat elimistöön eri reittejä pitkin riippuen siitä, mikä niiden kohde-elin on

Eläintautien luokittelu

- A-luokkaan kuuluvia vakavia eläintauteja tauteja ei pääsääntöisesti EU:ssa esiinny
  - Jos havaittaisiin ryhdyttäisiin sen pikaiseen hävittämiseen
- B-luokan vakavat eläintaudit pyritään hävittämään EU:sta monivuotisilla taudinhävittämisohjelmilla
  - Ei esiinny Suomessa
- C-luokan eläintautien hävittämiseen voidaan EU:ssa laatia hävittämisohjelmia tai jäsenvaltio voi julistautua tautivapaaksi
  - Euroopan komissio hyväksyy hävittämisohjelmat ja tautivapaudet
- D-luokan eläintauteja esiintyy eläinten ja sukusolujen tuonneissa ja siirroissa.
  - Muiden luokkien (A-C) taudit kuuluvat myös D-luokkaan
- E-luokan tautien esiintymistä seurataan ja niistä raportoidaan muille maille
  - Muiden luokkien taudit kuuluvat myös E-luokkaan
- Lisäksi muut torjuttavat, ilmoitettavat ja valvottavat taudit
  - Bruselloosi, salmonella, trikinellatartunnat

Eläintautien valvominen Suomessa

- Eläintautien vastustamisen ylin johto on maa- ja metsätalousministeriö
- Ruokavirasto roolina on suunnitella, kehittää, ohjata ja valvoa eläintautien vastustamista
  - Ruokavirasto myös tilastoi ja raportoi eläintaudeista
- Aluehallintovirastojen läänineläinlääkärit huolehtivat lainsäädännön täytäntöönpanosta ja valvonnasta
- Paikallisesti valvontaa suorittavat kunnaneläinlääkärit ja teurastamoilla tarkastuseläinlääkärit
- Jos eläintenpitäjällä tai muilla eläinten kanssa tekemisissä olevilla henkilöillä on syytä epäillä torjuttavaa tai valvottavaa eläintautia, tulee asiasta ilmoittaa pikimmiten kunnaneläinlääkärille tai AVI:lle

Eläintautien tilanne Suomessa 2021

- Vuoden 2021 eläintautitilanne oli normaalista poikkeava
- Siipikarjassa todettiin korkeapatogeenista lintuinfluenssaa, Ahvenanmaalla kirjolohissa IHN-tautia sekä mehiläisissä varroapunkkitartuntaa
  - Korkeapatogeenista lintuinfluenssaa löytyi luonnonvaraisista linnuista enemmän kuin koskaan aikaisemmin
  - Lintuinfluenssaa on havaittu tänä vuonna myös aiempaa enemmän koko Euroopassa
- Tuotantoeläinten osalta tautitilanne pysyi hyvänä
  - Salmonellatapauksia oli 45, mutta esiintyvyys säilyi silti alle 1 % tasolla
- Afrikkalaista sikaruttoa ei ole vieläkään havaittu Suomessa
  - Metsästetystä villisioista 83 % tutkittiin taudin varalta

Salmonella

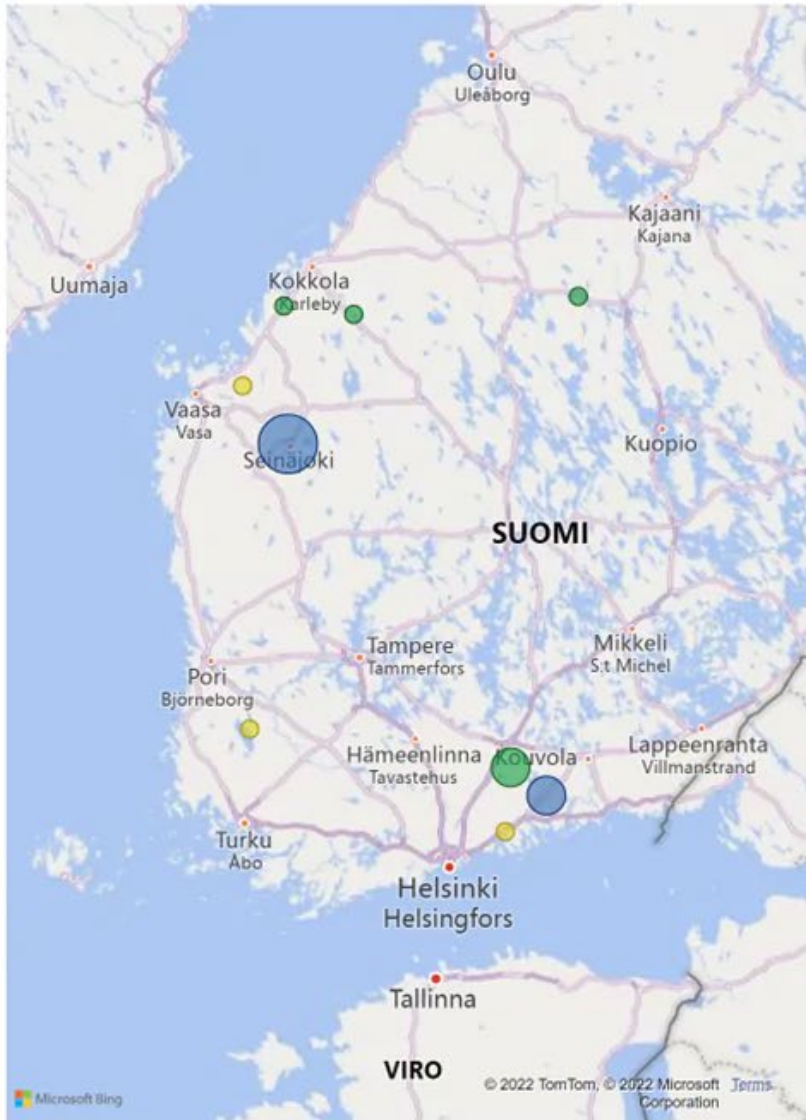
- Salmonellabakteeria tavataan useissa eläimissä myös ihmisissä
  - Suomessa ihmisille tautia aiheuttavat salmonellan serotyypit ovat *S. Enteritidis* ja *S. Typhimurium*
- Salmonellabakteeri aiheuttaa suolistotulehduksen ja sen yleisimpiä oireita ovat ripuli ja kuume
  - Voi olla myös täysin oireeton
- Taudin määrittämiseen tarvitaan bakteeriviljely ulosteesta tai oireista riippuen muusta näytteestä esim. luotu sikiö
- Tauti leviää ihmiseen tai eläimeen yleensä ulosteen saastuttaman elintarvikkeen nauttimisen seurauksena
  - Kotieläimillä yleisimmät tartuntalähteet ovat sairaat ostoeläimet, saastunut rehu, sairas eläintenhoitaja, vierailijat, eläintiloihin pääsevät muut eläimet
- Bakteeri voi säilyä pitkään rehutiloissa ja pölyssä

Salmonellatilanne 2022

Salmonellatilanne 30.6.2022

Eläinlaji ● Nauta ● Siipikarja ● Sika

Uudet salmonellatartunnat 2022 serotyypeittäin eri eläinlajeilla

Eläinlaji ● Nauta ● Siipikarja

Tilanne 30.6.2022: serotyypit eläinlajeittain

Eläinlaji ● Nauta ● Siipikarja ● Sika

Kryptosporidioosi

- Kryptosporidilajeja tunnetaan lähemmäs 40
  - Tunnetuin on vasikkaripulia aiheuttava *Cryptosporidium parvum* –loinen
- Loinen erittää ympäristöönsä ookystiä
  - Ookystat kestävät erilaisia ympäristöolosuhteita ja ne säilyvät hengissä elimistön ulkopuolella
  - Kryptosporidien leviämistä voidaan hallita hyvällä ympäristön hygienialla ja sairaiden vasikoiden eristämällä
- Loinen leviää helposti suun kautta muihin vasikoihin
  - Tartunta voi tulla myös työvälineiden, rehujen tai juomaveden mukana
- Kryptosporidioosi on zoonoosi, joten se tarttuu herkästi myös ihmiseen
  - Loinen aiheuttaa ripulia myös porsaissa ja lampaissa
- Oireina vasikoilla on vetinen ja runsas ripuli
  - Tehokasta lääkehoitoa ei ole vaan tukihoitona voidaan nesteyttää ja yrittää ruokkia vasikkaa
- Ihmisillä voimakas vesiripuli, oksentelu, pahoinvointi ja vatsakivut

Tautisuojaus

Ulkoisen tautisuojaus

- Eläinliikenne
- Rehut
- Henkilöliikenne
- Muut koti- ja haittaeläimet

Sisäinen tautisuojaus

- Tartuntariskien hallinta
- Vastustuskyvyn lisääminen
- Tautiseuranta
- Terveystieteiden huolto
- Asenne ja yhteistyö

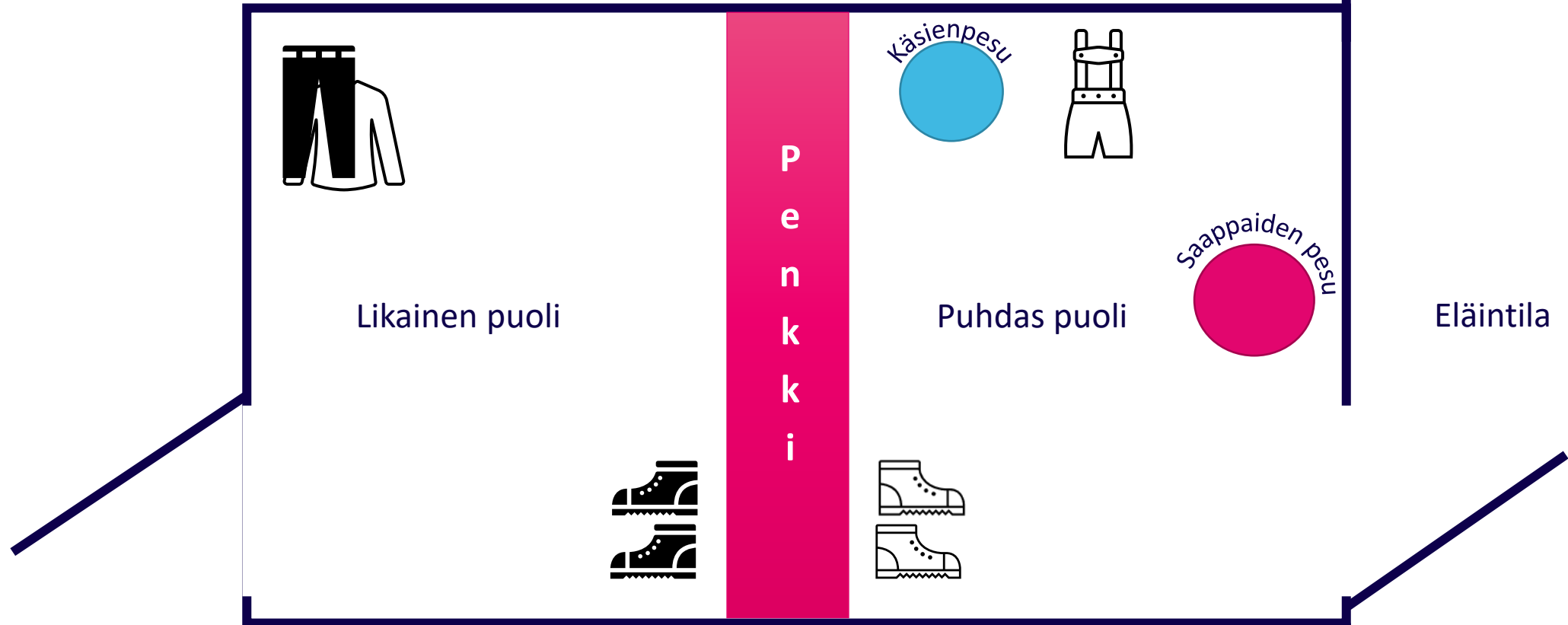
Eläinliikenne ja rehut

- Ennen eläimen hankkimista tilan ulkopuolelta, selvitä lähtöpaikan tautitilanne!
- Jos tuot tilalle uusia eläimiä, muista karanteenit
  - Naudoille 3-4 viikkoa ja sioille väh. 4 viikkoa
- Rehuja saa hankkia vain rehun tuotantoon ja elintarviketuotantoeläinten ruokintaan rekisteröidyiltä tai hyväksytyiltä toimijoilta
  - Varmistaa rehuketjun jäljitettävyyden ja rehujen turvallisuuden

Muut huomioitavat asiat ulkoisessa tautisuojauksessa

- Raatojen asianmukainen hävitys
  - Honkajoki tai hautaaminen riippuen tilan sijainnista
    - Jos epäilee kuoleman johtuvan eläintaudista yhteys kunnaneläinlääkäriin näytteenottoa varten
- Rehujen säilytys
  - Estä haittaeläinten pääsy rehuun ja rehuvarastoon
- Juomaveden puhtaus
  - Säännöllinen juomaveden tutkiminen
- Tuotantoympäristön siisteys
  - Rakennusten seinustat 2 m säteellä vapaat tavaroista ja kasvillisuudesta
  - Estää jyräjoiden pesiytymisen (salmonellavaara!)
- Haittaeläimiä havaitessa nopea reagointi on tärkeää
  - Loukut, myrkyt, ammattilaistuholaistorjuja, kissa
- Eläintilojen säännöllinen puhdistus ja desinfiointi

Tautisulku

17.10.2022

jamk

Sisäinen tautisuojaus

- Tartuntariskien hallitsemiseksi on suositeltavaa suunnitella tilan sisäinen eläinliikenne huolellisesti
  - Eri-ikäiset eläimet omissa osastoissaan
  - Sairaats eläimet erikseen muista
- Eläintiheys vaikuttaa eläinten vastustuskykyyn ja terveydentilaan
  - Eläintilan ilmanvaihto riittävä, sopiva lämpötila, puhtaan veden saanti, sopiva ravinto ja mahdollisuus lajinomaiseen käyttäytymiseen
- Tilan oma tautiseuranta
  - Näytteiden otto sairaista eläimistä
  - Nasevan ja Sikavan hyödyntäminen tautiseurannassa
- Säännöllinen ja ennaltaehkäisevä terveydenhuolto
  - Terveystarkastukset, sorkkien hoitaminen, rokotukset
  - Terveysthuoltosuunnitelma eläinlääkärin kanssa

Sisäinen tautisuojaus

- Yhteystyö muiden toimijoiden kanssa
  - Eläinlääkäri, muut tilalliset, viranomaiset
- Oma asenne ja motivaatio!
  - Ymmärrä tautisuojauksen tärkeys
  - Suunnittele ja ennakoi
- Hyvinvoiva ja terveellinen eläin tuottaa turvallisen ja terveellisen elintarvikkeen

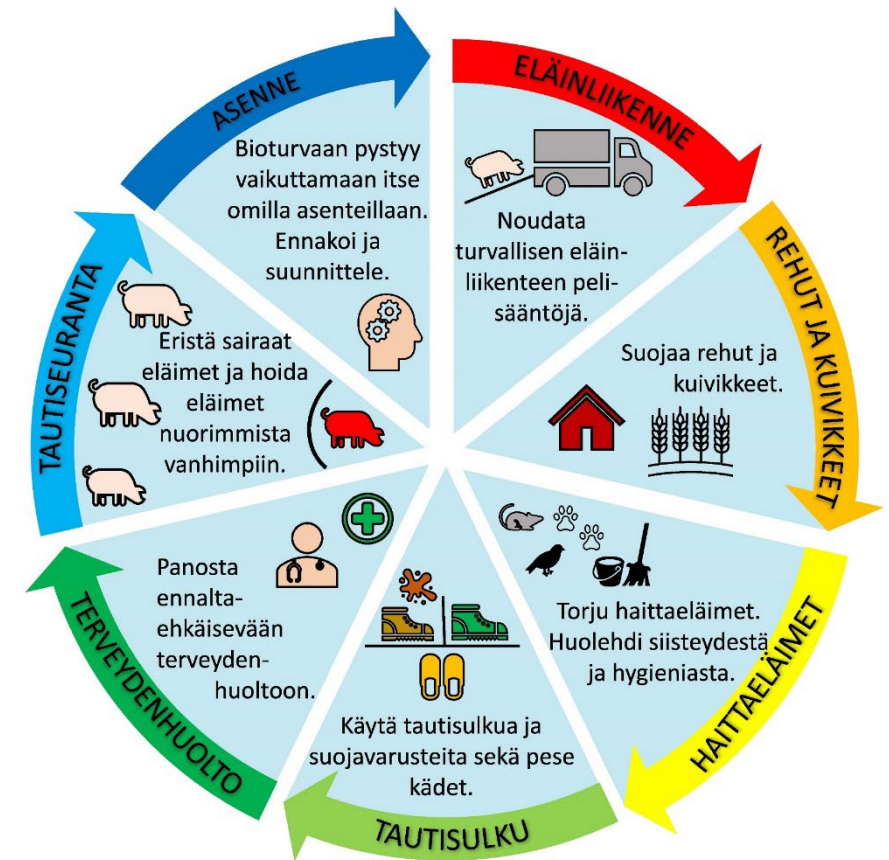
Pohdintaa

- Pohtikaa hetki oman tilan tautiriskejä
  - Mitkä paikat erityisen alttiita tautien leviämiseen?
  - Miten voisi kehittää/on kehitetty?
- Onko toimenpiteitä mitkä ovat toimineet erityisen hyvin tai eivät ollenkaan halutulla tavalla?

Miten hallita bioturvariskejä?

Yhteenveto

- Hygienia!
- Toimiva tautisulku
  - Suojavaatteet ja –kengät, käsienpesu
- Tilan ympäristön siisteys
  - Haittaeläinten tehokas torjunta
- Oma asenne ja motivaatio tautisuojauksen parantamiseen

Lähteet

- [Eläntaudit Suomessa 2021 \(ruokavirasto.fi\)](https://ruokavirasto.fi/taudit/taudit-suomessa-2021)
- [Eläntautien luokittelu - Ruokavirasto](#)
- [Eläinten terveys ja eläntaudit – Ruokavirasto](#)
- [Tilatason tautisuojaus - Eläinten terveys ETT ry.](#)
- [Salmonellatartunnat – Ruokavirasto](#)

Kiitos!

jamk | Jyväskylän ammattikorkeakoulu
University of Applied Sciences